

Formueforsikring AS
Wergelandsgate 7
2080 EIDSVOLL

Deres ref

Vår ref
18/3934 - 3

Dato
04.03.2019

Klage på vedtak om sletting av registrering som forsikringsagentforetak - Formueforsikring AS

1. INNLEDNING

Finansdepartementet viser til klage 14. august 2018 fra forsikringsagentforetaket Formueforsikring AS («Formueforsikring» eller «klager») på Finanstilsynets vedtak 23. juli 2018 om å slette Formueforsikring fra Finanstilsynets register. Departementet viser videre til Finanstilsynets oversendelse av klagen til Finansdepartementet 16. oktober 2018.

Klagen er rettidig fremsatt, og Finansdepartementet finner at vilkårene for å behandle klagen er tilstede, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) §§ 29 og 32.

Den 20. august 2018 innvilget Finanstilsynet utsatt iverksettelse av vedtaket inntil Finanstilsynet hadde avsluttet sin behandling av klagen, jf. forvaltningsloven § 42. Finansdepartementet har ikke funnet grunnlag for fortsatt utsatt iverksettelse etter at klagen ble oversendt fra Finanstilsynet til departementet for behandling.

2. SAKENS BAKGRUNN

Formueforsikring ble registrert som forsikringsagentforetak i Finanstilsynets register 22. november 2013. Foretaket har tre ansatte. Daglig leder Morten Falstad eier foretaket og var frem til august 2018 eneste styremedlem.

Formueforsikring har siden foretaket ble registrert formidlet livsforsikringsavtaler med investeringsvalg for følgende forsikringsforetak (som forsikringsagent/underagent):

- Nucleus Life AG («Nucleus»), Liechtenstein. Forsikringsagent.

- Premier Assurance Group SPC PASP Ltd. («Premier Assurance Group»), De britiske Jomfruøyer. Underagent for investeringselskapet Premier Trust Global, og opptrådte som agent ved å kjøpe kollektive livsforsikringer med investeringsvalg i Premier Assurance Group.
- STM Life Assurance PCC Plc («STM»), Gibraltar. Underagent for Thorr International AS («Thorr») og Moore Solutions AS («Moore»).
- Quantum Life Ltd («Quantum»), Liechtenstein. Underagent for Jool Capital Partner AS («Jool»).
- Monarch Assurance Plc («Monarch»), Storbritannia. Underagent for Moore.

Formueforsikring har siden 2017 bare formidlet avtaler for Nucleus.

Daglig leder og én annen ansatt i Formueforsikring var tidligere ansatte og aksjonærer i Emeritus Norge AS («Emeritus»), som formidlet blant annet livsforsikringer med investeringsvalg for Victory Life and Pension Assurance Company Limited («Victory Life»), registrert på De britiske Jomfruøyer. Victory Life ble satt under administrasjon i 2014, og Finanstilsynet opplyser at et vesentlig element i Formueforsikrings forretningsstrategi har vært å tilby Victory Lifes norske kunder å flytte forsikringen til forsikringsforetak i EØS.

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i foretaket 6. september 2017. I foreløpig rapport 20. mars 2018 varslet Finanstilsynet sletting av registreringen som forsikringsagentforetak som følge av blant annet gjentatte og grove brudd på sentrale kundevernbestemmelser i forsikringsformidlingsloven med forskrifter. I «Merknader – endelig rapport» 23. juli 2018 ble det fattet vedtak om sletting fra Finanstilsynets register med hjemmel i forsikringsformidlingsloven § 9-4.

3. RETTSLIG GRUNNLAG

Agenter for norske forsikringsselskap skal oppføres i forsikringsselskapets register, jf. lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling (forsikringsformidlingsloven) § 7-1 første ledd, mens agentforetak som representerer utenlandske forsikringsselskap skal registreres hos Finanstilsynet, jf. forsikringsformidlingsloven § 7-10. Sistnevnte bestemmelse lyder som følger:

«Forsikringsagentvirksomhet som har avtale om formidling med et eller flere utenlandske forsikringsselskap skal registreres etter reglene i dette kapitlet. Dette gjelder likevel ikke hvis agentvirksomheten har avtale med et forsikringsselskap som har hovedsete i en EØS-stat og er registrert i forsikringsselskapets hjemland etter de regler om registrering som er fastsatt der. For agentvirksomheter som registreres i Finanstilsynet gjelder bestemmelsene i dette kapittel tilsvarende.»

Et forsikringsagentforetak kan bare formidle livsforsikringer til livsforsikringsforetak med hovedsete i EØS-stat, og til norsk filial av utenlandsk forsikringsforetak med konsesjon etter finansforetaksloven § 5-6, jf. forsikringsformidlingsloven § 7-7, jf. § 5-3 første ledd, som lyder:

«§ 7-7. Hvilke forsikringsselskap forsikringsagenten kan formidle forsikringer for mv. Informasjon til kunden

Bestemmelsene i §§ 5-3 til 5-5 gjelder tilsvarende for forsikringsagentvirksomhet.»

«§ 5-3. Hvilke forsikringsselskap forsikringsmeglingsforetaket kan megle til mv.

Forsikring kan bare megles til forsikringsselskap med hovedsete i EØS-stat og til norsk filial av utenlandsk forsikringsselskap med konsesjon etter forsikringsvirksomhetsloven § 12-1¹. Loypliktige skadeforsikringer kan bare megles til forsikringsselskap som oppfyller de krav som gjelder etter den særlige reguleringen av slike forsikringer.»

Videre følger det av forsikringsformidlingsloven §§ 5-4 og 5-5, som gjelder tilsvarende for forsikringsagentvirksomhet, jf. § 7-7, at:

«§ 5-4 Informasjon fra forsikringsmegleren

I forbindelse med inngåelse av en forsikringsavtale og ved endring eller fornyelse av avtalen, skal en forsikringsmegler minst gi kunden informasjon som fastsatt i forskrift av departementet.

§ 5-5 Informasjonsvilkår

All informasjon til kunder i henhold til § 5-4 skal gis:

- 1. på papir eller et annet varig medium som er disponibelt og tilgjengelig for kunden*
- 2. på en tydelig og nøyaktig måte som er forståelig for kunden*
- 3. på et offisielt språk i den medlemsstaten der forpliktelsen består, jf. lov 27. november 1992 nr. 111 om lovvalg i forsikring § 2 nr. 1 og § 9, eller på et annet språk som partene er enige om.*

Informasjon som nevnt i § 5-4 kan gis muntlig når kunden ber om det, eller når umiddelbar dekning er nødvendig. I så fall skal den umiddelbart etter inngåelsen av forsikringsavtalen bekreftes i samsvar med første ledd.»

Kapittel 3 i forskrift 9. desember 2005 nr. 1421 om forsikringsformidling (forsikringsformidlingsforskriften) har bestemmelser om informasjonsplikt til kunden. Av § 3-1 første ledd nr. 4 bokstavene a og b følger det at forsikringsformidleren før inngåelse av forsikringsavtale skal informere om:

«a) størrelsen på provisjon og/eller annen godtgjørelse som forsikringsformidlingsforetaket mottar fra forsikringsgiveren i tilknytning til inngåelsen av avtale om angjeldende forsikring, og
b) størrelsen på den provisjon eller annet vederlag som forsikringsformidlingsforetaket vil kreve fra oppdragsgiver.»

Av forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 fjerde og femte ledd følger det at:

¹ Forsikringsvirksomhetsloven (1988) er opphevet, og riktig henvisning skal nå være finansforetaksloven § 5-6.

«Forsikringsformidleren skal, særlig på grunnlag av opplysningene fra kunden, som et minimum presisere kundens krav og behov, samt begrunne hvert råd den gir kunden om et bestemt forsikringsprodukt. Disse presiseringene skal tilpasses den foreslåtte forsikringsavtalens kompleksitet.

Et forsikringsformidlingsforetak skal for øvrig ha den samme informasjonsplikt som et forsikringsselskap som driver virksomhet her i landet har, jf. lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler kapittel 2 og 11.»

Lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven) § 11-1 første og annet ledd fastslår at:

«I forbindelse med tegningen av en forsikring skal selskapet så vidt mulig sørge for at forsikringstakeren får råd om deknningen av foreliggende forsikringsbehov.

Selskapet skal gi forsikringstakeren opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikring som kan dekke forsikringsbehovet. Blant annet skal selskapet gi opplysninger om forsikringsavtalens løpetid, vilkår, premiesatser, garanterte tillegg og utbetaling av dette samt om gjenkjøpsverdi. Selskapet skal også gi opplysninger om det er vesentlige begrensninger i deknningen i forhold til det forsikringstakeren med rimelighet kan vente er dekket under vedkommende forsikring. Gjelder tegningen flere forsikringer, skal det opplyses om premien for hver av forsikringene.»

Forskrift 5. mai 1995 nr. 581 om opplysningsplikt for avtaler om livsforsikring (opplysningspliktforskriften), er gitt med hjemmel i forsikringsavtaleloven § 11-4. Forskriften gir nærmere regler om hvilke opplysninger som skal gis til kunden senest i forbindelse med tegning av avtalen og under avtalens løpetid. Det følger av forskriften § 7 at opplysningene skal gis skriftlig, på en presis og utvetydig måte, og av § 8 at opplysningene skal gis på norsk med mindre forsikringstaker anmoder om å få opplysningene på et annet språk.

Av første og annet ledd i forsikringsformidlingsloven § 7-3 («Kvalifikasjonskrav for forsikringsagenter») følger det at:

«Forsikringsagenter skal til enhver tid ha den kunnskap og kompetanse som er nødvendig i forhold til den virksomhet som drives.

En agent skal anses for å ha den nødvendige kunnskap og kompetanse når vedkommende:

- 1. er autorisert forsikringsrådgiver i medhold av bestemmelser om autorisasjon av forsikringsrådgivere fra bransjeorganisasjon eller utdannelsesinstitusjon godkjent av Finanstilsynet,*
- 2. har en tilfredsstillende utdanning og minst ett års praksis fra forsikring som er relevant for agentforetakets virksomhet, eller*

3. *har relevant praksis fra tre sammenhengende år i en forsikringsagentvirksomhet eller i et forsikringsselskap.»*

Forskrift 22. september 2008 nr. 1080 om risikostyring og internkontroll (risikostyringsforskriften) gjelder i henhold til forskriften § 1 nr. 8 for forsikringsformidlingsvirksomhet. Forskriftens kapittel 2 har regler om styrets og daglig leders ansvar. Det følger av § 3 («Styret») at:

«Styret skal påse at foretaket har hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll, herunder:

1. *at det er klar ansvarsdeling mellom styret og daglig ledelse fastsatt i instruks for styret og daglig leder,*
2. *at foretaket har en klar organisasjonsstruktur,*
3. *fastsette mål og strategi for foretaket, samt overordnede retningslinjer for virksomheten. Det skal fremgå hvilken risikoprofil foretaket skal ha, samt hvilke risikorammer som gjelder der hvor dette er relevant,*
4. *fastsette prinsipper for risikostyring og internkontroll for foretaket som helhet og innenfor hvert enkelt virksomhetsområde,*
5. *påse at risikostyringen og internkontrollen blir etablert i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, pålegg fra Finanstilsynet og retningslinjer gitt av styret til administrasjonen, blant annet gjennom behandling av rapporter utarbeidet i henhold til § 8 og kapittel 4,*
6. *påse at risikostyringen og internkontrollen er gjennomført og overvåket, blant annet gjennom behandling av rapporter utarbeidet i samsvar med § 8 og kapittel 4,*
7. *avgjøre om foretaket skal ha internrevisjon i samsvar med § 9,*
8. *evaluere sitt arbeid og sin kompetanse knyttet til foretakets risikostyring og internkontroll minimum årlig.»*

Videre følger det av risikostyringsforskriften § 4 («Daglig leder») at:

«Daglig leder skal:

1. *sørge for å etablere en forsvarlig risikostyring og internkontroll på basis av en vurdering av aktuelle risikoer etter retningslinjer fastsatt av styret,*
2. *løpende følge opp endringer i foretakets risikoer, og påse at foretakets risikoer er forsvarlig ivare tatt i samsvar med styrets retningslinjer,*
3. *gi styret relevant og tidsriktig informasjon som er av betydning for foretakets risikostyring og internkontroll, herunder informasjon om nye risikoer,*

4. *påse at foretakets risikostyring og internkontroll er dokumentert,*
5. *påse at risikostyringen og internkontrollen blir gjennomført og overvåket på en forsvarlig måte.»*

Det fulgte av den tidligere lov 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven)², som var gjeldende på tidspunktet for Finanstilsynets stedlige tilsyn, at rapporteringspliktige forsikringsformidlingsforetak, jf. § 4 nr. 9, skulle foreta kundekontroll etter §§ 6 til 13 og løpende oppfølging etter § 14, jf. § 5.

Det fulgte av den tidligere hvitvaskingsloven § 5 («Risikobasert kundekontroll og løpende oppfølging») at:

«Rapporteringspliktige skal foreta kundekontroll etter §§ 6 til 13 og løpende oppfølging etter § 14. Kundekontroll og løpende oppfølging skal foretas på grunnlag av en vurdering av risiko for transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller forhold som rammes av straffeloven §§ 131 til 136 a, der risikoen vurderes ut fra type kunde, kundeforhold, produkt eller transaksjon.

Rapporteringspliktige skal kunne påvise at omfanget av utførte tiltak er tilpasset den aktuelle risiko.»

Kundekontroll skulle som hovedregel gjennomføres før etablering av kundeforhold eller utføring av transaksjon, jf. den tidligere hvitvaskingsloven § 9, hvilket i praksis vil si før inngåelse av forsikringsavtale. Dersom kundekontroll ikke kunne gjennomføres, skulle rapporteringspliktige ikke etablere kundeforhold, jf. hvitvaskingsloven § 10.

Av første ledd i § 7 («Gjennomføring av kundekontroll») fulgte det at:

«Kundekontroll som nevnt i § 6 skal omfatte

1. *registrering av opplysninger som nevnt i § 8,*
2. *bekreftelse av kundens identitet på grunnlag av gyldig legitimasjon,*
4. *bekreftelse av identiteten til reelle rettighetshavere på grunnlag av egnede tiltak, og*
5. *innhenting av opplysninger om kundeforholdets formål og tilsiktede art.*

Det fulgte av den tidligere hvitvaskingsforskriften § 17 første ledd («Oppbevaring av opplysninger») at:

«Kopier av fremlagte legitimasjonsdokumenter som nevnt i § 5 og § 7 skal påføres "rett kopi bekreftes" med signaturen til den personen som har foretatt kundekontrollen samt dato for kontrollen.»

² Nå erstattet av lov 1. juni 2018 nr. 23 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven), som trådte i kraft 15. oktober 2018.

Av den tidligere hvitvaskingsloven § 23 første ledd («Kontroll- og kommunikasjonsrutiner») fremkom at:

«Rapporteringspliktige skal ha forsvarlige interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner som sikrer oppfyllelse av plikter etter denne lov.»

Det følger av forsikringsformidlingsloven § 9-4 («Administrative rettighetstap») at:

«Finanstilsynet kan frata forsikringsmeglingsforetaket tillatelsen dersom en forsikringsmegler eller forsikringsmeglingsforetaket grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter.»

Finanstilsynet kan gi forsikringsselskap pålegg om å slette registrering av agentvirksomhet dersom en forsikringsagent eller forsikringsagentvirksomheten grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter.»

Vedtak etter denne bestemmelse kan gjelde en tidsbegrenset periode.»

For agenter som representerer forsikringsforetak med hovedsete i land utenfor Norge innebærer dette sletting fra Finanstilsynets register, jf. forsikringsformidlingsloven § 7-10.

4. FINANSTILSYNETS VEDTAK

Finanstilsynet har i «Merknader – endelig rapport» datert 23. juli 2018 konkludert med at Formueforsikring blant annet systematisk har overtrådt både sentrale kundevernbestemmelser om plikten til å gi kunden råd og informasjon, samt bestemmelser om forsvarlig virksomhetsstyring. Formueforsikring har videre formidlet forsikringer for forsikringsforetak utenfor EØS, som ikke har tillatelse til å tilby forsikring til norske kunder, og foretakets agenter har gitt råd om underliggende investeringer uten å ha de nødvendige faglige kvalifikasjoner. Finanstilsynet har vurdert det slik at det foreligger grove og gjentatte overtredelser av regelverket, og fattet vedtak om sletting fra Finanstilsynets register, jf. forsikringsformidlingsloven § 9-4.

Det vises til følgende hovedpunkter fra Finanstilsynets vedtak:

Formidling til forsikringsforetak utenfor EØS

Finanstilsynet har funnet at Formueforsikring ikke har overholdt kravene i forsikringsformidlingsloven § 7-7, jf. § 5-3 ved å ha formidlet tre livsforsikringsavtaler med investeringsvalg for Premier Assurance Group i 2016. Dette foretaket har ikke hovedsete i en EØS-stat, eller norsk filial.

Avdekking, analyse og råd om kundens forsikringsbehov

Foretaket har siden oppstart formidlet livsforsikringer med investeringsvalg til 83 kunder. Finanstilsynet har gjennomgått kundedokumentasjon for 20 kunder.

Finanstilsynet uttaler at kundens forsikringsbehov er avdekket i søknadsskjemaer og kundeavtaler. Etter foretakets vurdering kan ingen kunder karakteriseres som profesjonelle investorer. Finanstilsynet har etter sine undersøkelser konkludert med at foretaket i liten grad har dokumentert og begrunnet råd og analyser. Et hovedinntrykk er at kunderådene har vært

formet av selgerrollen og hensynet til egen inntjening og at rådene ikke har vært egnet til å dekke kundens krav og forsikringsbehov. Det er særlig tydelig for rådene om underliggende investeringer hvor påfallende mange kunder får råd om og velger investeringer hvor Formueforsikring har en tilknytning til utsteder eller fondsforvalter gjennom egne avtaler om vederlag, eller som underagent som har eller har hatt slike avtaler.

Finanstilsynet finner at kundenes behov ikke alltid har vært dekket. Blant annet har Formueforsikring gitt råd om underliggende investeringer i strid med kundenes ønskede risikonivå. Dette gjelder blant annet råd om å investere i «Prestige Alternative Finance» og derivater, når kunden ønsker lav eller middels risiko. Stikkprøver tyder på at det kan dreie seg om et ikke ubetydelig antall kunder. Videre har Formueforsikring gitt råd om underliggende investeringer i strid med krav og behov hos kunder som er pensjonister eller nærmer seg pensjonsalderen, og som ønsker å ta ut midler ved behov eller spe på pensjonen. Snittalderen for foretakets kunder er 63 år, slik at problemstillingen er relevant for mange. Underliggende investeringer bør være likvide, ha en pålitelig verdifastsettelse og lav forventet volatilitet. Alternative investeringer med sjelden verdifastsettelse er ikke egnet for dette.

Videre er det Finanstilsynets vurdering at Formueforsikring har gitt råd om underliggende investeringer beregnet på profesjonelle investorer, til tross for at kundene har begrenset kunnskap om og erfaring fra verdipapirmarkedet. Obligasjonene tilrettelagt av Jool Markets, Garantum-warranter og Prestige Alternative Finance er i utgangspunktet uegnet for ikke-profesjonelle investorer. Når det gjelder sistnevnte påpeker Finanstilsynet at kundene normalt ikke har forutsetninger for å kunne vurdere kredittrisikoen ved lån til den britiske landbrukssektoren eller overskue hva en absolutt-avkastningsstrategi innebærer. I tillegg har klager uriktig fremstilt fondet som et rentefond med lav risiko. Slik har foretaket kunnet anbefale kunden å investere også andre deler av porteføljen i risikofylte og lite likvide investeringer ved å vise til at risikoen i porteføljen samlet har et lavt eller middels risikonivå.

Når det gjelder flytting fra Victory Life, har Formueforsikring basert seg på en generell antakelse om at Victory Life-kundenes krav og behov alltid vil være best dekket når forsikringsavtalen flyttes til et forsikringsforetak i EØS på grunn av skattereglene. Finanstilsynet uttaler at selv om skatt kan være et relevant hensyn, er det utilstrekkelig å gi kunden råd om å flytte fremfor å gjenkjøpe utelukkende med skatt som argument. Det kan ikke utelukkes at kunder hadde vært bedre tjent med å realisere tapet og fått skattefradrag fremfor å fortsatt måtte betale vederlag til forsikringsforetaket og dets distributører, dersom gjenkjøpsalternativet hadde vært klarere presentert. Formueforsikring har opplyst at foretaket er påpasselig med å informere om at renter og obligasjoner bør ha en avkastning som er høyere enn gebyrene. Finanstilsynet bemerker at Formueforsikring ikke har dokumentert dette.

Etter Finanstilsynets vurdering foreligger det grove og systematiske overtredelser av forsikringsformidlingsloven § 3-1 fjerde og femte ledd, jf. forsikringsavtaleloven § 11-1 første ledd, om å sørge for at forsikringstakeren får råd om dekningen av foreliggende forsikringsbehov, om å begrunne rådene som gis og kravet til skriftlighet.

Informasjon om forsikringen

Finanstilsynet viser til at Formueforsikring ikke har laget kvantitative analyser av forventet risiko og avkastning som grunnlag for råd om underliggende investeringer, men har lagt til

grunn informasjon fra forsikringsforetak, hovedagenter, utstedere og forvaltere. Foretaket har ikke laget analyser som viser faktisk avkastning og risiko i underliggende investeringer.

Finanstilsynet viser videre til sine merknader under tittelen «*Avdekking, analyse og råd om kundens forsikringsbehov*», om at det blant annet er gitt råd om underliggende investeringer i strid med kundens ønskede risikonivå. Videre peker Finanstilsynet på at det ikke er dokumentert at kunder som har angitt at de ønsker å spe på pensjonen eller å kunne ta ut midler etter behov, har fått opplysninger om likviditetsrisikoen i unoterte underliggende investeringer.

Finanstilsynet har kommet til den konklusjon at Formueforsikring grovt og systematisk har overtrådt forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd, jf. forsikringsavtaleloven § 11-1 annet ledd ved å gi feilaktige og mangelfulle opplysninger om risiko.

Finanstilsynet har videre kommet til at Formueforsikring ikke har oppfylt plikten til å gi opplysninger på norsk, jf. forsikringsformidlingsloven § 7-7, jf. §§ 5-5 og 5-4 og opplysningspliktforskriften §§ 7 og 8, jf. forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd, ved å gi opplysninger om forsikringsavtaler formidlet for Quantum, Monarch og Premier og underliggende investeringer i Prestige Alternative Finance på annet språk enn norsk uten at kunden har anmodet om dette.

Opplysninger om vederlag

Finanstilsynet redegjør i sitt vedtak punkt 6.2 nærmere for hvilke vederlag som har vært gjeldende for de ulike forsikringsavtaler og underliggende investeringer. Formueforsikring har informert skriftlig om vederlag fra forsikringsforetak og agenter. Videre har Formueforsikring informert skriftlig om vederlag fra utstedere av underliggende investeringer, men ikke om størrelsen. Finanstilsynet har vurdert om Formueforsikring har opplyst om samlet vederlag, om eget vederlag og returprovisjoner, om kontantinnskudd og vederlaget for dette og vederlaget til Premier. Finanstilsynet uttaler at Formueforsikring har formidlet forsikringsprodukter med kompliserte vederlagsstrukturer. Det er vist til at:

1. Inntil fire aktører kan få vederlag direkte: forsikringsforetak, agent, underagent og utsteder/fondsforvalter. I tillegg kommer indirekte vederlag og kostnader til fondsforvaltere og banker.
2. Alle vederlag er ikke nødvendigvis klart spesifisert selv om det er gitt opplysninger i avtale- og informasjonsmaterialet. Det kan være underliggende investeringer hvor forvalter belaster transaksjonskostnader og godtgjørelse direkte.
3. Størrelsen av vederlaget avhenger av om kunden gjenkjøper eller flytter forsikringsavtalen i etableringsperioden. Fullstendige opplysninger om vederlag er avgjørende for å kunne vurdere om forventet avkastning står i et rimelig forhold til det foretaket forespeiler kunder om forventet risiko. For at nettoavkastningen etter vederlag skal bli positivt, må forventet risiko bli vesentlig høyere enn mange kunder har angitt som ønsket risikonivå.

Finanstilsynet konkluderer med at Formueforsikring ikke har gitt kundene fullstendig informasjon om samlet vederlag til forsikringsforetak, agenter, underagenter og tilbydere av underliggende investeringer. Slik opplysningene er gitt har det vært vanskelig for kunden å

vurdere om vederlaget står i et rimelig forhold til tjenesten som tilbys og vurdere forsikringstilbudet opp mot andre spareformer.

Formueforsikring har gjennomgående ikke opplyst om størrelsen på sin andel av vederlaget som underagent og har ikke gitt fullstendige opplysninger om returprovisjoner fra Garantum og Prestige Alternative Finance. Foretakets kunder har derfor ikke hatt nødvendig informasjon for å kunne vurdere Formueforsikrings egeninteresse i de råd som er gitt.

Finanstilsynet finner videre at størrelsen på kontantinnskudd er urimelig, samt at kostnader og kostnadsstruktur i Premier er urimelig.

Etter Finanstilsynets vurdering har foretaket tilbudt produkter med urimelig høye kostnader og ikke oppfylt sin opplysningsplikt etter forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 første ledd nr. 4 ved å gi ufullstendige opplysninger om samlet vederlag, eget vederlag og returprovisjoner, jf. også forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd, jf. forsikringsavtaleloven § 11-1 annet ledd og forsikringsformidlingsloven § 5-5 om informasjonsvilkår. Finanstilsynet mener overtredelsene er grove og systematiske.

Faglige kvalifikasjoner

Formueforsikring har tre ansatte som alle er forsikringsagenter. Når livsforsikring med investeringsvalg har åpent investeringsunivers, velger ikke kunden mellom forhåndsbestemte porteføljer satt sammen av forsikringsforetaket, men velger selv underliggende investeringer. Finanstilsynet uttaler at når Formueforsikring gir råd om risikofylte investeringer som derivater og AIF-fond beregnet på profesjonelle investorer, må agentene ha kunnskap om finans og risikokvantifisering som gjør dem i stand til å kunne kontrollere at opplysningene fra utstedere og fondsforvaltere om forventet risiko og avkastning er riktige og fullstendige, og til å gjøre kvantitative beregninger av hvordan en foreslått investering påvirker forventet risiko og avkastning i samlet portefølje.

Finanstilsynet finner at Formueforsikrings agenter ikke har de nødvendige kvalifikasjonene til dette. Ingen av agentene har relevant høyere utdanning. Autorisasjoner og kurs som agentene har deltatt på er utilstrekkelige for å kunne gi råd om den type underliggende investeringer som foretaket har formidlet i situasjoner hvor agentforetaket ikke har blitt bistått av investeringsmiljøer i forsikringsforetakene. Det foreligger ikke dokumentasjon på at det er gjort kvantitative beregninger, eller på at det er gjort egne vurderinger av opplysningene fra utstedere og fondsforvaltere om underliggende investeringer.

Finanstilsynet har etter dette kommet til at det foreligger overtredelse av forsikringsformidlingsloven § 7-3.

Risikostyring og internkontroll

Foretaket har ingen skriftlige retningslinjer, og har i liten grad kunnet dokumentere kontroll og etterlevelse av ikke-skriftlige retningslinjer. Foretaket har opplyst at daglig leder kontrollerer alle kundeavtaler som agentene inngår, men videresender til agenten for kontroll når foretaket er underagent. Det foreligger ingen skriftlig rutine for dette. Det foreligger heller ikke dokumentasjon på gjennomført kontroll eller hvilke forhold som har vært kontrollert.

I daglig leders rapporter er det angitt noen virksomhetskritiske risikoer, men det er ikke angitt hvilke forhold som kan medføre at disse inntreffer. Finanstilsynet påpeker at en

konkretisering av de faktiske risikoer foretaket er eksponert for er nødvendig for å kunne vurdere risikoen og iverksette risikoreduserende tiltak. Det påpekes også det er lite forsvarlig at risikovurderinger ved ansettelsen av to agenter i 2015 ikke er omtalt i daglig leders rapport i 2016, da agentene har hatt en nøkkelrolle med hensyn til vurdering av kundenes forsikringsbehov, rådgivning og informasjon.

Gjennom rutiner om kontroll av samtlige kundeavtaler der foretaket er forsikringsagent har Formueforsikring etter Finanstilsynets vurdering tilsynelatende hatt rutiner på plass som i utgangspunktet synes egnet til å bidra til at formidlingen ble utført i samsvar med forsikringsformidlingsregelverket. De grove og gjentatte overtredelsene av regelverket om avdekking av kundens forsikringsbehov, rådgivning og informasjon som Finanstilsynet har funnet, viser imidlertid at systemet for styring og kontroll ikke har vært hensiktsmessig.

Finanstilsynet har funnet at styret har forsømt sin plikt etter risikostyringsforskriften § 3, og at daglig leder har forsømt sin plikt etter risikostyringsforskriften § 4. Overtredelsene anses som alvorlige.

Hvitvaskingskontroll

I de fleste kundeeksemplene Finanstilsynet har kontrollert, har agenten kun tatt kopi av pass. Ved telefonmøter har kunden selv ettersendt kopi av identifikasjonsdokumenter til agenten, som videresender kopi til daglig leder. Når Formueforsikring er agent er det daglig leder som påfører foretakets stempel, dato for kontroll, signatur og «rett kopi». Når Formueforsikring er underagent, videresendes dokumentasjonen til forsikringsagentforetaket som deretter bekrefter rett kopi av dokumentasjonen. Daglig leder har opplyst at han, og personer i foretakene som Formueforsikring er underagent for, bekrefter rett kopi av identitetsdokumenter selv om vedkommende aldri har møtt kunden. Dette gjelder også når agenten har gjennomført alle møter per telefon og heller ikke har møtt kunden.

Finanstilsynet finner at Formueforsikring synes å ha basert sin identitetskontroll utelukkende på forsikringsforetakenes og de tilknyttede forsikringsagentenes interne rutiner, ettersom Formueforsikring har hatt forskjellig praksis avhengig av hvilket forsikringsforetak de har formidlet forsikringer for.

Daglig leder har i enkelte tilfeller fylt ut nødvendig informasjon på et blankt ark som han har sendt til agenten slik at kopi av identifikasjon kan skje på et ferdig utfylt og «bekreftet» ark. Dette er gjort fordi forsikrings- og/eller forsikringsagentforetaket har hatt krav om at bare daglig leder kan bekrefte kundens identitet, selv om det ikke er begrensninger i hvitvaskingsreglene som forhindrer agenten i å utføre identitetskontroll.

Finanstilsynet har avdekket at foretaket ikke har krevd ytterligere dokumentasjon på kundens identitet ved bekreftelse av fysisk persons identitet uten personlig fremmøte i henhold til hvitvaskingsloven § 7 fjerde ledd. Alternativ bekreftelse av identitet utført av tredjepart for kunder uten personlig fremmøte i henhold til hvitvaskingsloven § 7 nr. 2 til 4 har heller ikke vært praktisert.

Finanstilsynet har funnet at en rekke kopier av kundenes identifikasjonsdokumenter ikke er påført «rett kopi», signaturen til vedkommende som har foretatt kontrollen, eller dato for kontrollen, slik hvitvaskingsforskriften § 17 krever. I ett tilfelle var et pass utløpt to år tidligere benyttet for å bekrefte kundens identitet. I to andre tilfeller var bekreftelse av

identitet utført av tredjepart, men uten at tredjeparten tilfredstilte kravene i hvitvaskingsloven § 11 for hvilke tredjeparter som kan gjennomføre kontrolltiltak.

Finanstilsynet har funnet at de gjentatte bruddene på lovens krav om bekreftelse av kundens identitet, viser at interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner etter den tidligere hvitvaskingsloven § 23 var fraværende i foretaket. Det er vist til brudd på hvitvaskingsloven § 7 første ledd nr. 2-4 og fjerde ledd, § 23, samt hvitvaskingsforskriften § 17.

5. KLAGERS ANFØRSLER

Formueforsikring har i klagen 14. august 2018 uttalt at Finanstilsynet ikke har hensyntatt viktige aspekter i foretakets tilsvarende 19. april 2018 til Finanstilsynets foreløpige rapport 20. mars 2018. Spesielt pekes det på at foretaket allerede ett år før stedlig tilsyn hadde iverksatt en rekke tiltak for å korrigere feil som var avdekket gjennom interne rutiner. Dette arbeidet fortsatte etter det stedlige tilsynet, og skal etter det opplyste ha blitt fullført i løpet av forsommeren 2018, slik at virksomheten oppfylte gjeldende retningslinjer og forskrifter. Det ble videre vist til at foretaket hadde valgt ny ekstern styreleder.

6. FINANSTILSYNETS VURDERING AV KLAGEN

Finanstilsynet legger til grunn at klagen gjelder tilsynets skjønnsutøvelse.

Formueforsikring har ikke i klagen konkretisert hvilke korrigerende tiltak foretaket mener at Finanstilsynet ikke har hensyntatt. Etter det Finanstilsynet kan se gjelder dette at foretaket har etablert et nytt elektronisk system blant annet for kontroll av rådgivningsprosessen, elektronisk signering med bank ID (legitimasjonskontroll) og compliance, fått på plass ny ekstern styreleder, hatt uformell kontakt om mulig sammenslåing med andre foretak, og at foretaket eventuelt skal få på plass ny daglig leder i løpet av 2019.

Finanstilsynet uttaler at Formueforsikrings anførsler om korrigerende tiltak ble vurdert, men at Finanstilsynets konkrete vurdering av de enkelte tiltakene ikke fremkommer av vedtaket.

Finanstilsynet finner at det nye elektroniske systemet ikke nødvendigvis vil gi foretakets kunder et tilstrekkelig og nødvendig vern, begrunnet i at foretaket gjentatte ganger grovt har overtrådt sine plikter etter regelverket, til tross for at foretaket hadde rutiner som burde vært egnet til å bidra til at forsikringsformidlingen ble utført i samsvar med lovens krav. Foretakets mangelfulle legitimasjonskontroll var heller ikke avgjørende for Finanstilsynets vedtak om sletting.

Finanstilsynet anser ikke valg av ny ekstern styreleder som tilstrekkelig for å beskytte foretakets kunder. Det vises til at foretakets daglige leder og ansatte over tid grovt har tilsidesatt kundenes interesser, og satt hensynet til foretakets interesser foran kundenes interesser. Agentene har heller ikke de nødvendige faglige kvalifikasjoner i forhold til den virksomhet som drives.

Etter Finanstilsynets vurdering er overtredelsene så grove og systematiske at Finanstilsynet vanskelig kan ha tillit til at foretaket i fremtiden vil bli drevet på en måte som er forsvarlig ut fra hensynet til potensielle kunders interesser. De gjennomførte tiltakene er verken hver for

seg eller i sum tilstrekkelig til å gjenopprette nødvendig tillit. Finanstilsynet opprettholder derfor sitt vedtak om sletting av registreringen som forsikringsagentforetak.

7. FINANSDEPARTEMENTETS VURDERING

7.1 Innledning

Spørsmålet er om Formueforsikring «*grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter*», og om foretaket i så tilfelle skal slettes som forsikringsagent i Finanstilsynets register, jf. forsikringsformidlingsloven § 9-4 annet ledd, jf. § 7-10.

Finansdepartementet vil først vurdere om Formueforsikring grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter (punkt 7.2). Mindre betydelige overtredelser vil ikke kunne anses som grove. Vilkårene «grovt» og «gjentatte» er alternative vilkår, og ett grovt brudd på lov eller forskrift alene kan lede til sletting av registrering. Tilsvarende kan gjentatte overtredelser som ikke er å anse som grove, føre til tap av tillatelse til å drive forsikringsformidlingsvirksomhet. Det er ikke et krav at overtredelsene må være knyttet til forsikringsformidlingsregelverket. Departementet vil deretter vurdere om foretaket i så tilfelle skal slettes som forsikringsagent i Finanstilsynets register (punkt 7.3). Dette er en skjønnsmessig vurdering, jf. ordlyden «kan» i forsikringsformidlingsloven § 9-4.

7.2 Har klager grovt eller gjentatte ganger overtrådt sine plikter etter lov eller forskrift?

7.2.1 Rådgivnings- og informasjonsplikter

I forbindelse med inngåelse av en forsikringsavtale og ved endring eller fornyelse av avtalen, skal forsikringsagenten minst gi kunden informasjon som fastsatt i forskrift, jf. forsikringsformidlingsloven § 5-4, jf. § 7-7. Informasjonen skal blant annet gis på papir eller annet varig medium og på en tydelig og nøyaktig måte som er forståelig for kunden, jf. forsikringsformidlingsloven § 5-5.

Forsikringsformidlingsforskriften kapittel 3 fastsetter nærmere informasjonsplikter overfor kunden. Det følger av forskriften § 3-1 fjerde ledd at forsikringsformidleren «*særlig på grunnlag av opplysningene fra kunden, som et minimum [skal] presisere kundens krav og behov, samt begrunne hvert råd den gir kunden om et bestemt forsikringsprodukt. Disse presiseringene skal tilpasses den foreslåtte forsikringsavtalens kompleksitet.*»

Finanstilsynet har presisert kravene til informasjon og rådgivning ved salg av livsforsikring ved investeringsvalg i rundskriv 14/2016. I rundskrivet uttales at kravene i § 3-1 fjerde ledd innebærer at det skal foretas en egnethetsvurdering av forsikringstakeren, samt at forsikringsagentene har en plikt til å gi en skriftlig sammenfatning av forsikringstakerens krav og behov og begrunnelsen for rådene som er gitt.³ Det presiseres også at forsikringsforetaket har en plikt til å fraråde mot forsikringsprodukter som ikke egner seg for forsikringstakeren.

³ Se for øvrig nærmere presiseringer av disse kravene i en tidligere uttalelse fra Finanstilsynet til advokatfirmaet Wiersholm AS 28. april 2014, vedlagt rundskrivet.

Videre følger det av forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd at et forsikringsformidlingsforetak har samme informasjonsplikt som et forsikringssselskap som driver virksomhet i Norge har, jf. forsikringsavtaleloven kapittel 2 (skadeforsikring) og 11 (personforsikring).

Forsikringsavtaleloven § 11-1 første ledd fastslår at: *«I forbindelse med tegningen av en forsikring skal selskapet så vidt mulig sørge for at forsikringstakeren får råd om deknningen av foreliggende forsikringsbehov. I bestemmelsens annet ledd er det presisert at selskapet skal gi forsikringstakeren opplysninger om «viktige sider» ved de forskjellige typer forsikring som kan dekke forsikringsbehovet, og vist til nærmere bestemte opplysninger som blant annet skal gis.*

Forsikringsformidleren må således presisere eller analysere forsikringstakerens forsikrings- og sparebehov, og det må gis begrunnede råd som er tilpasset den enkeltes behov. For livsforsikringer med investeringsvalg er det i forvaltningspraksis – som Finanstilsynet påpeker – stilt strenge krav til innhenting av opplysninger om kundens krav og behov. Dette skal bidra til at råd om tegning faktisk dekker et forsikrings- og sparebehov hos kunden. Når det tilbys åpent investeringsunivers hvor investeringsbeslutningen overlates til kunden, vil kravene til presisering av kundens krav og behov skjerpes ytterligere.

Avdekking, analyse og råd om kundens forsikringsbehov

Finansdepartementet slutter seg til Finanstilsynets vurdering av at kundenes forsikringsbehov ikke alltid har blitt dekket. Dette gjelder blant annet ved at det i enkelte tilfeller er gitt råd om underliggende investeringer i strid med kundens ønskede risikonivå, slik som ved råd om investeringer i Prestige Alternative Finance og derivater, når kunden har ønsket lav eller middels risiko. Videre er det i enkelte tilfeller gitt råd om underliggende investeringer beregnet på profesjonelle investorer, selv om Formueforsikrings kunder er å anse som ikke-profesjonelle etter verdipapirhandelloven. Dette gjelder blant annet obligasjoner tilrettelagt at Jools Markets, Garantum-warranter og Prestige Alternative Finance. I noen tilfeller det også gitt råd som er i strid med kundens behov. Det vises her til saker med pensjonister eller kunder som nærmer seg pensjonsalder, og som gjerne har behov for underliggende investeringer som er likvide, har en pålitelig verdifastsettelse og lav forventet volatilitet. Finansdepartementet deler også Finanstilsynets vurdering av at det er utilstrekkelig å gi kundene råd om flytting fremfor gjenkjøp, utelukkende med skatt som argument. Dette gjelder tilfeller med flytting fra Victory Life.

Klager har i liten grad har dokumentert og begrunnet råd og analyser. Finanstilsynet har avdekket at rådene ofte synes formet av hensynet til egen inntjening. Påfallende mange kunder har fått råd om og velger investeringer hvor Formueforsikring har en tilknytning til usteder eller fondsforvalter gjennom egne avtaler om vederlag, eller som underagent som har eller har hatt slike avtaler.

Finansdepartementet finner at det foreligger gjentatte og grove overtredelser av forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 fjerde og femte ledd, jf. forsikringsavtaleloven § 11-1. Det foreligger også brudd på kravet til skriftlighet.

Informasjon om forsikringen

Finanstilsynet har avdekket at Formueforsikring gjennomgående har basert seg på informasjon om underliggende investeringer og risiko fra andre, blant annet utstedere,

forvaltere eller tilretteleggere. Det foreligger ikke skriftlig dokumentasjon på at foretaket har gjort en selvstendig vurdering av opplysningene, herunder laget kvantitative analyser av forventet risiko og avkastning som grunnlag for råd om underliggende investeringer.

Som redegjort for over har dette blant annet medført at foretaket har gitt råd om underliggende investeringer i strid med kunders ønskede risikonivå. Det er heller ikke dokumentert at kunder som ønsker å spe på pensjonen eller kunne ta ut midler ved behov har fått opplysninger om likviditetsrisikoen i unoterte underliggende investeringer.

Finansdepartementet slutter seg til Finanstilsynets vurdering av at de feilaktige og/eller mangelfulle opplysningene om risiko, innebærer gjentatte og til dels grove overtredelser av forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd, jf. forsikringsavtaleloven § 11-1 annet ledd.

Finansdepartementet finner videre at opplysningspliktforskriften § 8 anses overtrådt, ved at Formueforsikring har gitt opplysninger om forsikringsavtaler formidlet for Quantum, Monarch og Premier, og underliggende investeringer i Prestige Alternative Finance på annet språk enn norsk uten at kunden har anmodet om det.

7.2.2 Særlig om opplysninger om vederlag

Det følger av forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 første ledd nr. 4 bokstavene a og b at forsikringsformidleren før inngåelse av forsikringsavtale og ved endring eller fornyelse av avtalen, skal gi kunden informasjon om: *«a) størrelsen på provisjon og/eller annen godtgjørelse som forsikringsformidlingsforetaket mottar fra forsikringsgiveren i tilknytning til inngåelsen av avtale om angjeldende forsikring, og b) størrelsen på den provisjon eller annet vederlag som forsikringsformidlingsforetaket vil kreve fra oppdragsgiver»*.

Videre følger det av forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd at forsikringsformidlingsforetak har samme informasjonsplikt som forsikringsselskapet, jf. blant annet forsikringsavtaleloven § 11-1 annet ledd om «viktige sider» ved forsikringen.

Det er gitt nærmere bestemmelser om forsikringsagentenes informasjonsplikt om provisjon i rundskriv 10/2013.

Finansdepartementet legger i likhet med Finanstilsynet til grunn at informasjonsplikten også gjelder for underagenter. Finansdepartementet er videre enig med Finanstilsynet i at underliggende investeringer er en del av forsikringsproduktet, og at når formidleren mottar vederlag i form av honorarer og returprovisjoner fra utstedere og fondsforvaltere, så skal kunden informeres skriftlig om størrelsen på vederlaget, for ikke å undergrave opplysningsplikten.

For nærmere redegjørelse av vederlagene for forsikringsavtaler og underliggende investeringer vises til Finanstilsynets vedtak. Finansdepartementet deler Finanstilsynets vurdering av at Formueforsikring har formidlet forsikringsprodukter med kompliserte vederlagsstrukturer, og at foretaket ikke har gitt kundene fullstendig informasjon om samlet vederlag til forsikringsforetak, agenter, underagenter og tilbydere av underliggende investeringer. Formueforsikring har gjennomgående ikke opplyst om størrelsen på sin andel av vederlaget som underagent, og har ikke gitt fullstendige opplysninger om returprovisjoner

fra Garantum og Prestige Alternative Finance. Dette vanskeliggjør kundens muligheter til å fatte informerte beslutninger.

Etter departementets vurdering foreligger systematiske og grove overtredelser av informasjonsplikten etter forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 første ledd nr. 4 bokstavene a og b, jf. også forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd, jf. forsikringsavtaleloven § 11-1 annet ledd og forsikringsformidlingsloven § 5-5 om informasjonsvilkår.

Finansdepartementet slutter seg for øvrig til Finanstilsynets vurdering av at størrelsen på de kontantinnskudd som er vurdert, samt kostnader og kostnadsstruktur i Premier fremstår urimelig høy.

7.2.3 Formidling til forsikringsforetak utenfor EØS

Finansdepartementet finner at Formueforsikring ikke har overholdt kravene i forsikringsformidlingsloven § 7-7, jf. § 5-3 ved å ha formidlet tre livsforsikringsavtaler med investeringsvalg for Premier Assurance Group i 2016. Dette foretaket har ikke hovedsete i en EØS-stat, og har heller ikke norsk filial.

7.2.4 Faglige kvalifikasjoner

Forsikringsformidlingsloven § 7-3 første ledd fastslår at forsikringsagenter til enhver tid skal ha den «kunnskap og kompetanse som er nødvendig i forhold til den virksomhet som drives». Av bestemmelsens annet ledd følger det at nødvendig kunnskap og kompetanse anses å foreligge når vedkommende er autorisert forsikringsrådgiver eller har tilfredsstillende utdanning og/eller relevant praksis i henholdsvis ett eller tre år.

Finansdepartementet deler Finanstilsynets vurdering av at Formueforsikrings tre ansatte forsikringsagenter i utgangspunktet er faglig kvalifisert til å kunne avdekke og gi råd om kundens forsikrings- og sparebehov og formidle livsforsikring med investeringsvalg, men at situasjonen stiller seg annerledes når det er tale om livsforsikring med investeringsvalg *med åpent investeringsunivers*, og når forsikringsforetakene som tilbyr åpent investeringsunivers ikke bistår Formueforsikring i den konkrete kunderådgivningen om kjøp og salg av underliggende investeringer med analyser av forventet risiko og avkastning i investeringen og hvordan investeringen påvirker risiko og avkastning i hele porteføljen.

Når den «virksomhet som drives», jf. forsikringsformidlingsloven § 7-3 første ledd, omfatter rådgivning om risikofylte investeringer, må agentene ha kunnskap som gjør dem i stand til å kunne kontrollere at opplysningene fra utstedere og fondsforvaltere om forventet risiko og avkastning er riktige og fullstendige, og til å gjøre kvantitative beregninger av hvordan en foreslått investering påvirker forventet risiko og avkastning i samlet portefølje.

På bakgrunn av at ingen av agentene har relevant høyere utdanning, at godkjente autorisasjoner og kurs ikke anses tilstrekkelige for å kunne gi råd om den type underliggende investeringer som foretaket har formidlet, og at agentforetaket ikke har blitt bistått av investeringsmiljøer i forsikringsforetakene, finner Finansdepartementet at forsikringsagentene ikke har de nødvendige faglige kvalifikasjoner i forhold til den virksomhet som drives, jf. forsikringsformidlingsloven § 7-3.

7.2.5 Risikostyring og kontroll

Risikostyringsforskriften har i §§ 3 og 4 angitt henholdsvis styrets og daglig leders ansvar for risikostyring og internkontroll i forsikringsformidlingsvirksomheten.

Styret skal blant annet påse at det er klar ansvarsdeling mellom styret og daglig ledelse fastsatt i instruks for styret og daglig leder (jf. § 3 nr. 1) og fastsette prinsipper for risikostyring og internkontroll (§ 3 nr. 4). Daglig leder skal blant annet etablere en forsvarlig risikostyring og internkontroll (§ 4 nr. 1), løpende følge opp endringer i foretakets risikoer (§ 4 nr. 2), gi styret relevant informasjon (§ 4 nr. 3) og påse at foretakets risikostyring og internkontroll er dokumentert (§ 4 nr. 4).

Foretaket har ikke hatt en klar ansvarsdeling mellom styret og daglig leder siden styret har bestått av daglig leder alene. Styrebehandlingen fremstår mer som en formalitet enn en realitet, og daglig leders rapporter til styret om risikostyring og internkontroll er uten konkrete vurderinger av foretakets risiko. Foretaket har ingen skriftlige retningslinjer, og har i liten grad kunnet dokumentere kontroll og etterlevelse av ikke-skriftlige retningslinjer. Foretaket kan ikke dokumentere hvilke kontroller som er gjort som grunnlag for daglig leders konklusjon om at internkontrollen har fungert tilfredsstillende siden forrige gjennomgang. Daglig leder burde i sine rapporter ha konkretisert de faktiske risikoer som foretaket er eksponert for.

Finansdepartementet finner etter dette, i likhet med Finanstilsynet, at det foreligger overtredelser av både styrets og daglig leders plikter etter risikostyringsforskriften §§ 3 og 4, og at dette er alvorlig. Blant annet viser de regelverksbruddene som det er redegjort for i punktene over, at systemet for styring og kontroll ikke har vært hensiktsmessig.

7.2.6 Hvitvaskingskontroll

Av den tidligere hvitvaskingsloven (2009) som var gjeldende på tidspunktet for Finanstilsynets stedlige tilsyn i Formueforsikring, fulgte det av § 5 at rapporteringspliktige skulle foreta kundekontroll etter §§ 6-13 og løpende oppfølging etter § 14. Av hvitvaskingsloven § 7 første ledd nr. 2, fremgikk det at kundekontrollen skulle omfatte bekreftelse av kundens identitet på grunnlag av gyldig legitimasjon. Videre fulgte det av hvitvaskingsforskriften § 17 første ledd at kopier av fremlagte legitimasjonsdokumenter som nevnt i §§ 5 og 7 skulle påføres "rett kopi bekreftes" med signaturen til den personen som har foretatt kundekontrollen samt dato for kontrollen.

Formueforsikring synes å ha basert sin kundekontroll utelukkende på forsikringsforetakenes og de tilknyttede forsikringsagentforetakenes interne rutiner, da Formueforsikring har hatt forskjellig praksis avhengig av hvilket foretak det har formidlet forsikringer for. I personlige møter har forsikringsagenten tatt kopi av identifikasjonsdokument, og videresendt dette til daglig leder. Daglig leder har enten påført «rett kopi bekreftes», eller – i de tilfellene hvor foretaket har vært underagent – sendt kopien til forsikringsagentforetaket, som deretter har påført «rett kopi bekreftes». Noen ganger har daglig leder fylt ut nødvendig informasjon på et blankt ark som han har sendt til agenten slik at kopi av identifikasjon kunne foretas på et ferdig utfylt og «bekreftet» ark. Finanstilsynet har videre avdekket at en rekke kopier av identifikasjonsdokumenter ikke var påført «rett kopi bekreftes», signaturen til vedkommende

som har gjennomført kundekontrollen eller dato for kontrollen. For én kunde var det benyttet et utløpt pass som bekreftelse på kundens identitet. For to andre kunder var bekreftelse av identitet gjort av tredjeparter som ikke tilfredstilte kravene i hvitvaskingsloven § 11 for hvilke tredjeparter som kunne gjennomføre kundekontrolltiltak.

Finansdepartementet finner i likhet med Finanstilsynet at det foreligger gjentatte overtredelser av hvitvaskingsloven § 7 første ledd nr. 2 og hvitvaskingsforskriften § 17.

Av hvitvaskingsloven § 23 første ledd fulgte det at rapporteringspliktige skulle ha forsvarlige interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner som sikret oppfyllelse av foretakets plikter etter hvitvaskingsloven. Finansdepartementet finner i likhet med Finanstilsynet at de gjentatte bruddene på regelverket viser at foretaket ikke har hatt forsvarlige rutiner.

7.3 Sletting av registrering

Finansdepartementet finner, basert på redegjørelsen under punkt 7.2, at Formueforsikring «gjentatte» ganger har overtrådt sine plikter etter både forsikringsformidlingsregelverket og hvitvaskingsregelverket. Departementet finner videre at flere av overtredelsene må anses som «grove», blant annet fordi de knytter seg til sentrale kundevernbestemmelser som skal sikre at kundenes behov blir ivaretatt. Det vises herunder til overtredelse av kravene i forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 fjerde ledd om forsikringsformidlerens plikt til minimum å presisere kundens krav og behov på bakgrunn av opplysninger fra kunden samt begrunne hvert råd den gir om et bestemt forsikringsprodukt, jf. kravet om å gi råd som dekker foreliggende forsikringsbehov, og overtredelse av kravet i forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd jf. forsikringsavtaleloven § 11-1 andre ledd om å gi opplysninger om viktige sider av forsikringen.

Vilkårene for sletting av registrering etter forsikringsformidlingsloven § 9-4 er således oppfylt.

I vurderingen av om registreringen av agentvirksomheten skal slettes, jf. formuleringen «kan» i § 9-4, har departementet sett hen til de korrigerende tiltak som Formueforsikring har iverksatt. Foretaket har fått på plass en nytt elektronisk system blant annet for kontroll av rådgivningsprosessen, elektronisk signering med bank ID (legitimasjonskontroll) og compliance, og har valgt en ny ekstern styreleder. Departementet antar at begge disse tiltakene trolig vil kunne bidra til bedre overholdelse av internt og eksternt regelverk. Departementet finner imidlertid i likhet med Finanstilsynet grunn til å peke på at foretaket også tidligere på flere områder har hatt rutiner på plass som i utgangspunktet burde vært egnet til å sikre overholdelse av relevant regelverk, men som likevel i praksis har vist seg å ikke fungere etter hensikten.

Foretaket har nevnt at det jobbes med ytterligere to korrigerende tiltak, nemlig eventuell sammenslåing med andre foretak, og eventuell ny daglig leder i løpet av 2019. Det er en viss usikkerhet knyttet til om disse tiltakene vil komme på plass, og tiltakene ligger også noe frem i tid. Dette gjør det vanskelig å vurdere hvilken effekt tiltakene vil ha på virksomheten, og departementet finner derfor ikke å kunne legge avgjørende vekt på disse tiltakene i den vurderingen som må foretas.

Etter en konkret helhetsvurdering, og hensyntatt at foretaket gjentatte ganger over tid har tilsidesatt kundenes interesser på en måte som i flere tilfeller kan karakteriseres som grov, finner Finansdepartementet at de korrigerende tiltakene som er iverksatt ikke er tilstrekkelige til å gjenopprette den nødvendige tilliten til at foretaket i fremtiden vil bli drevet på en forsvarlig måte i samsvar med gjeldende regelverk. Departementet mener derfor at det er nødvendig at registreringen av agentvirksomheten slettes, jf. forsikringsformidlingsloven § 9-4, jf. § 7-10.

8. FINANSDEPARTEMENTETS VEDTAK

Finansdepartementet har i dag fattet følgende vedtak:

Finanstilsynets vedtak 23. juli 2018 stadfestes.

Dette vedtaket kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Med hilsen

Åse Natvig e.f.
avdelingsdirektør

Katharina Markhus
fagsjef

Kopi:

Finanstilsynet, deres ref. 17/6478
Styreleder i Formueforsikring AS, Olaf Andreas Dønnum

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer